

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів

Географія

10 - 11 класи

Профільний рівень

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступ. Головна мета сучасної школи – допомогти молодим людям зорієнтуватися в сучасному суспільстві, свідомо зайняти відповідну соціальну і громадянську позиції, підвищити рівень їхньої духовної культури, культури спілкування і практичної діяльності, формувати соціально зрілу, працелюбну, творчу особистість. Зважаючи на це, у старшій загальноосвітній школі запроваджується профільне навчання, яке створить системно-спеціалізовану підготовку в старших класах загальноосвітньої школи, спрямовану на індивідуалізацію навчання і соціалізацію учнів з урахуванням потреб ринку.

Курс *«Географія»*, який пропонується для профільного навчання в 10–11 класах, завершує географічну освіту в загальноосвітній школі і відповідає логіці пізнання світу. Таким чином система географічної освіти узгоджується з регіоналізацією, теоретизацією, країнознавством, краєзнавством, загальною географією і має українознавчу спрямованість.

Загальна мета курсу – вдосконалити уяву учнів про географічну картину світу, утверджувати поняття про географію як конструктивну науку і формувати географічне мислення на основі історичного, територіального, комплексного, типологічного, проблемного і конструктивного підходів.

Провідні ідеї програм – гуманізація, соціологізація, екологізація, економізація, залучення учнів до соціально корисної практичної діяльності засобами сучасної географічної науки.

Основні завдання курсу «Географія» (10–11 класи) для профільної школи:

- поглибити географічну і економіко-соціальну освіту випускників середньої загальноосвітньої школи через вивчення глобальних територіально-диференційованих господарських, соціокультурних і соціоекологічних проблем, розкрити роль окремих держав і народів у світовій економіці й політиці, процесів економічної і політичної інтеграції країн і народів;
- узагальнити й систематизувати попередні знання учнів з географії на значно вищому теоретичному рівні;
- розкрити роль географічних знань і географічної експертизи у вирішенні сучасних господарських і соціальних проблем;
- формувати географічні й соціокультурні знання, розвивати економічне мислення учнів, яке передбачає розуміння процесів, що відбуваються в сучасному світі;
- сформувати уявлення про територіальну організацію господарства і населення окремих регіонів і держав світу;

- показати системний характер світового господарства, сформулювати уявлення про природу, сутність і функцію міжнародного географічного поділу праці;
- висвітлити походження і суть сучасних економічних й екологічних проблем людства;
- ознайомити з принципами і світовим досвідом раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища і перетворення природи;
- розвивати вміння користуватися порівняльними методами статистико-економічного аналізу, використовувати статистичні дані, що характеризують рівень та інтенсивність розвитку господарства країн світу, України, своєї області, адміністративного району, окремого господарства; вільно орієнтуватися на політичній карті світу та використовувати тематичні географічні карти для розв'язання навчальних і практичних завдань;
- ознайомити з важливими географічними дослідженнями в Україні і світі, видатними вітчизняними економіко-географами;
- розвивати географічну, екологічну й економічну культуру, розуміння завдань, що стоять перед державою і світовою цивілізацією;
- сприяти полікультурному, толерантному, неупередженому сприйманню і доброзичливому ставленню до інших етносів, народів, груп та особистостей; розвивати в учнів інтерес та повагу до культури свого й інших народів, прагнення зберегти і примножити культурну спадщину своєї країни і всього людства, вчитися жити і працювати в полікультурному середовищі;
- виховувати в учнів особистісні риси громадянина України, загальнолюдську духовну ціннісну орієнтацію, сприймати ідеї гуманізму та демократизму, патріотизму і взаєморозуміння між народами, утверджувати ідеї демократії, добра та справедливості;
- готувати старшокласників до свідомої активної участі в суспільному житті української держави, усвідомлювати її роль і місце в Європі і світі, формувати в учнів співвідповідальність за долю України, Європи, світу;
- зіставляти географічні й економічні події і процеси, працювати з різними джерелами знань, самостійно добувати географічну інформацію;
- обстоювати власні погляди на ту, чи іншу географічну проблему, толерантно ставитись до протилежних думок; розвивати творче мислення, формувати власний погляд та критичне ставлення до інформації.

Особливістю даного курсу є те, що він розкриває важливі й актуальні проблеми сучасної географії та ряду суміжних наук.

Структура і зміст навчальної програми. Навчальна програма базується на принципах безперервності і наступності шкільної географічної освіти, її інтеграції на основі внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків, гуманізації та диференціації навчального матеріалу залежно від практичної спрямованості.

У програмі знайшли відображення наскрізні для шкільної географії змістові лінії, зазначені в Державному стандарті. Програма побудована з урахуванням існуючих причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між географічними законами і закономірностями, процесами і явищами.

Даний курс розрахований на 350 годин (по 5 годин на тиждень у 10–11 класах), які розподілені за розділами. Кожен розділ включає теми, в яких висвітлено основний зміст навчального матеріалу. У програмі акцентуються основні тенденції і закономірності розвитку географічної оболонки, особливості соціально-економічного, політичного та соціокультурного розвитку провідних країн і регіонів світу. Належне місце відведено відомим географам і сучасним досягненням географічної науки.

Практичну частину програми становить практикум, що є важливою й обов'язковою складовою уроку географії. Після теоретичних питань розглядаються прикладні відомості, структуровані навколо глобальних проблем світу та ідеї збалансованого розвитку суспільства. Практичні роботи передбачають розв'язання географічних, екологічних й соціально-економічних задач, здійснення порівняльного аналізу, проведення міні-дослідження, соціологічного опитування, дискусій, семінарів, презентацій, експертиз, круглих столів, ділових ігор, моніторингових досліджень, написання рефератів, творчих робіт, індивідуальних і колективні проєктів. Мета проведення цих робіт може бути різною – мотиваційною, контролюючою тощо.

Рекомендації щодо роботи з програмою. Програма дає право вчителю творчо підходити до реалізації її змісту, добирати об'єкти для вивчення та включати у зміст освіти приклади зі свого регіону (області, міста). Враховуючи рівень підготовки школярів, їхні інтереси і нахили, учитель може запропонувати свій варіант вивчення матеріалу з методичним обґрунтуванням доцільності внесених змін.

Кількість годин на вивчення тем є орієнтовною і може бути змінена в межах визначеного навчального часу. Резервний час рекомендується використовувати на проведення уроків систематизації та узагальнення знань після вивчення великих розділів і тем.

Оцінювання навчальних досягнень учнів. Оцінюючи навчальні досягнення учнів з географії, потрібно враховувати:

- правильність і науковість викладення матеріалу, повноту розкриття понять і

закономірностей, точність вживання географічної та картографічної термінології;

- ступінь самостійності відповіді;
- логічність, доказовість у викладенні матеріалу;
- ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь (робота з картографічними, статистичними та іншими додатковими матеріалами).

Початковий рівень навчальних досягнень характеризується фрагментарним володінням учнем навчальним матеріалом. Учень може розпізнавати окремі географічні об'єкти, намагається давати їм визначення, за допомогою вчителя знаходить їх на карті.

Середній рівень навчальних досягнень передбачає, що учень може відтворити (повторити) інформацію, тобто володіє знаннями-копіями. Він розуміє основний матеріал, за допомогою вчителя визначає поняття і закономірності, частково пояснює взаємозв'язки у природі та суспільстві, використовує картографічний матеріал. Під час виконання практичних робіт правильно використовує джерела знань. Спостерігаючи за природними і суспільними явищами, виділяє лише окремі їх особливості.

Достатній рівень навчальних досягнень передбачає, що учень достатньо володіє програмовим навчальним матеріалом, самостійно виправляє допущені помилки, підтверджує свої знання відповідними аргументами, здатен застосовувати здобуті знання на практиці, правильно відбирає джерела необхідних знань для вирішення проблем у типових ситуаціях, здатний вести спостереження за природними і суспільними явищами.

Високий рівень навчальних досягнень передбачає вичерпну, правильну відповідь, повне розкриття змісту понять, закономірностей і географічних взаємозв'язків, підтвердження їх прикладами. Учень грамотно і творчо використовує картографічні матеріали й інші джерела знань, вміє робити висновки й узагальнення на основі практичної діяльності; здійснює спостереження за природними і суспільними явищами і правильно оформлює й аналізує їхні результати, виступає на семінарах, захищає власні проекти.

ГЕОГРАФІЯ

10-й клас

175 годин (5 годин на тиждень, резерв – 11 годин)

Дата прове- дення уроку	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів
	7	<p>ВСТУП</p> <p>Зародження географії. Вивчення простору – поверхні планети. Сучасна географія – простір, час і взаємодія. Предмет і об’єкт дослідження фізичної та соціально-економічної географії.</p> <p>Методи географічних досліджень: <i>традиційні</i> – спостережень, експедиційний, польових досліджень, статистичний, математичний, картографічний тощо; <i>сучасні</i> – космічний, геобіологічний, геофізичний, геохімічний, моделювання, комп’ютерних технологій тощо.</p> <p>Джерела географічних знань. Система географічних знань: факти, уявлення, поняття, теоретичні знання, знання про способи діяльності, інтегральність змісту знань, їхнє соціокультурне значення.</p> <p>Теоретичні дослідження: створення нових класифікацій, розробка нових теорій, формування нових гіпотез тощо. Розвиток економічної та соціальної географії в світі. Національні економіко-географічні школи. Видатні економіко-географи світу: К. Ріттер, Й.Тюнен, К. Арсенєв, Ф. Ратцель, А. Геттнер, П.Семенов-Тян-Шанський, Д. Анучин, П. Чубинський, О. Русов, М. Туган-Барановський, С. Рудницький, В. Кубійович, В. Максаковський та інші.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>круглий стіл</i> «Нові напрямки досліджень сучасної географії»; 	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>називає</i> предмет і об’єкт вивчення географії; видатних економіко-географів; методи географічних досліджень; • <i>підбирає</i> географічні факти, джерела інформації; • <i>характеризує</i> розвиток економічної і соціальної географії в світі; • <i>аналізує</i> здобутки національних економіко-географічних шкіл; • <i>проводить</i> анкетування; • <i>узагальнює</i> результати; • <i>виконує</i> творчу роботу; • <i>бере участь</i> в обговоренні проблемних питань, у дискусіях; • <i>наводить приклади</i> сучасних теоретичних досліджень; • <i>визначає</i> галузі, в яких використовують географічні знання; • <i>готує</i> повідомлення, реферати, тези виступів.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Роль географії у формуванні візитної картки країни»; • <i>семінар</i> «Географічні інформаційні системи» 	
94 13	<p>РОЗДІЛ I. Загальна економіко-географічна характеристика світу</p> <p>Тема 1. Політична карта світу</p> <p>Суть і складові політичної карти світу. Етапи формування сучасної політичної карти світу. Поняття «країна», «держава», «залежна країна», «колонія». Відмінність федеративних держав. Якісні і кількісні зміни на політичній карті, що відбулися останнім часом. Зміни площ територій держав і форм державного правління.</p> <p>Столиці та їхня роль у житті країн. Типологія столиць. Багатостоличність. Гіпертрофія і гіпотрофія столиць. Перенесення столиць.</p> <p>Державний устрій: форми правління, адміністративно-територіальний поділ. Історичний адміністративно-територіальний поділ, його особливості і вплив на сучасність.</p> <p>Типологія держав. Показники рівня розвитку країн: ВВП і ВНП, індекс людського розвитку. Поняття «найменш розвинута країна». Типологія держав світу за формою правління і за формою державного устрою. Типологія федерацій. Класифікація країн за рівнем соціально-економічного розвитку.</p> <p>Сучасні геополітичні зрушення на політичній карті. Явища сепаратизму, невизнані країни. Збройні конфлікти, причини їх виникнення.</p> <p>Геополітика – джерела, сучасність. Основні геополітичні чинники: географічні, політичні, економічні, військові, екологічні, демографічні, культурно-історичні. Поняття «геополітичне положення». Політико-географічне положення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>називає</i> складові політичної карти світу; етапи встановлення і функції державних кордонів; • <i>розкриває суть понять</i> «країна», «держава», «територія держави», «анклав», «залежна країна», «колонія»; «державний кордон», «делімітація», «демаркація», «геополітика»; • <i>пояснює</i> відмінність між поняттями «країна», «держава»; • <i>називає і характеризує</i> основні етапи формування політичної карти; основні форми державного устрою та правління країн світу; • <i>наводить приклади</i> якісних і кількісних змін на політичній карті; країн з різними формами державного устрою • <i>порівнює</i> країни з різними показниками розвитку; • <i>аналізує</i> сучасні геополітичні зрушення на політичній карті; • <i>вказує</i> на особливості сучасної соціально-економічної типології та регіонального поділу країн світу; • <i>характеризує</i> функції столиці у державі; • <i>порівнює</i> соціокультурну роль

	<p>Міжнародні організації, їх функціональний і просторовий розподіл. Загальнополітичні (ООН, Рада Європи, Європейський парламент) та спеціальні (Європейський Союз, НАТО, ЮНЕСКО, ФАО та ін.) організації. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Аналіз політичної карти регіону (за вибором)»; • <i>семінар</i> «Зони етнічних конфліктів. Проблеми врегулювання»; • <i>проект</i> «Я – миротворець»; • <i>практична робота</i> «Позначення на контурній карті зон життєво важливих інтересів України, їх аналіз»; • <i>практична робота</i> «Характеристика політико-географічного положення регіону (за вибором)». 	<p>столиць країн світу (будь-яких двох-трьох за вибором);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>готує</i> виступ, користується різними джерелами інформації; • <i>характеризує</i> політико-географічне положення регіонів; • <i>називає й характеризує</i> міжнародні організації та їхні функції; геополітичні проблеми України; • <i>розкриває значення</i> міжнародних організацій у сучасному світі; • <i>показує на карті</i> країни, що відрізняються рівнем розвитку; країни з різними формами державного устрою; зони етнічних конфліктів; • <i>обґрунтовує</i> основні вектори зовнішньої політики України; • <i>знає</i> номенклатуру політичної карти та столиці країн.
18	<p>Тема 2. Природно-ресурсний потенціал планети – джерело життя людства</p> <p>Світові природні ресурси, їх класифікація. Ресурсозабезпеченість. Природокористування: раціональне і нераціональне. Історія використання корисних копалин.</p> <p><i>Мінеральні природні ресурси.</i> Паливно-енергетичні мінеральні ресурси. Країни – лідери за запасами розвіданих корисних копалин. Країни – лідери за запасами нафти, природного газу, кам'яного вугілля. Закономірності поширення металевих корисних копалин: залізної руди, бокситів, олова, міді, вольфраму, легуючих металів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розкриває суть понять</i> «природні ресурси», «ресурсозабезпеченість», природно-ресурсний потенціал території», «природокористування»; • <i>класифікує</i> природні ресурси; • <i>наводить приклади</i> різних видів природних ресурсів; • <i>характеризує</i> географію світових природних ресурсів; ресурсозабезпеченість різних

	<p>Мінеральні ресурси Світового океану: гідрохімічні, нафта, газ, тверді корисні копалини (залізорудні конкреції, марганець). Запаси геотермальної енергії Світового океану. Характерні ресурси геотермальної енергії. Енергетичні ресурси океану. Проблеми освоєння шельфу морів.</p> <p><i>Земельні ресурси та їх використання.</i> Унікальність земельних ресурсів. Світовий земельний фонд і його складові частини. Розподіл земельного фонду за великими регіонами. Забезпеченість земельними ресурсами, орними землями. Деградація земель: причини, види і ступінь деградації. Географія деградованих ґрунтів за континентами. Спустелення: причини, райони поширення, наслідки. Стан ґрунтів. Проблеми відновлення ґрунтів.</p> <p><i>Вода – унікальне природне утворення.</i> Поняття «водні ресурси». Водозабезпеченість регіонів і країн. Країни – лідери за ресурсами прісних вод. Світове водоспоживання. Структура водоспоживання світу й України.</p> <p>Водосховища світу. Генезис водосховищ. Загальна кількість великих водосховищ, розміри. Географічний розподіл великих водосховищ. Опріснення солоної води океану і засолених річкових вод. Вплив НТР на кількісні об'єми опріснення води. Географія опріснених вод. Льодовики як потенційні джерела прісної води. Перспективи використання льодовиків Антарктиди й острова Гренландія. Транспортування айсбергів. Технічне забезпечення транспортування, оптимальні шляхи.</p> <p>Гідроенергетичний потенціал річкового стоку. Поняття «теоретичний, технічний, економічний гідропотенціали». Розподіл гідроенергетичного потенціалу територією суходолу і за країнами.</p>	<p>регіонів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • показує на карті райони поширення різних видів ресурсів й основні родовища корисних копалин; • називає п'ятірку країн – лідерів за запасами головних природних ресурсів (паливно-енергетичних, рудних, земельних, водних, лісових, біологічних, агрокліматичних, рекреаційних тощо); • виявляє закономірності розміщення природних ресурсів; • характеризує проблеми, пов'язані з використанням ресурсів; • пропонує способи раціонального природокористування; • оцінює природно-ресурсний потенціал України; • називає способи опріснення води; складові частини земельного фонду, біоресурсів і кліматичних ресурсів; функції лісу; • пояснює, чому деградують земельні ресурси; • показує на карті райони поширення деградованих земель; райони стрімкого наступу пустель; • розробляє і захищає проекти; • визначає водозабезпеченість регіонів і країн; господарське
--	---	--

	<p><i>Ліси – легені планети.</i> Функції лісу. Значення лісів: екологічне, економічне, естетичне, рекреаційне. Кількісна оцінка світових лісових ресурсів: показники лісистості, лісові площі, запаси деревини. Головні лісові пояси світу. Особливості видового складу лісових поясів. Країни – лідери за запасами деревини. Проблема знеліснення: сутність, історія виникнення явища, причини. Географічні зміни в процесах знеліснення. Роль пожеж у знищенні лісів.</p> <p><i>Біологічні ресурси.</i> Складові частини біоресурсів: біомаса Світового океану, біомаса суходолу. Поширення біологічних ресурсів. Розподіл біологічних ресурсів за океанами і на суходолі.</p> <p><i>Кліматичні і рекреаційні ресурси – ресурси майбутнього.</i> Кліматичні ресурси і їхній склад: сонячна енергія, вітрова енергія. Агрокліматичні ресурси та їх структура: повітря, світло, тепло, волога. Особливості агрокліматичних ресурсів і їх розподіл за регіонами.</p> <p>Поняття «рекреація». Рекреаційні ресурси, їх класифікація. Медико-біологічні, психолого-естетичні, культурно-історичні, технологічні рекреаційні ресурси антропогенного походження.</p> <p><i>Вплив людини на природу.</i> Антропогенний вплив на літосферу, гідросферу, атмосферу. Забруднення атмосфери, вод суходолу й океану. Збіднення генофонду живої природи. Заходи щодо збереження та відновлення природи.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Створення картографічної моделі світового експорту та імпорту паливно-енергетичних ресурсів»; • <i>інтерактивний екологічний тренінг</i> «Проблема 	<p>значення льодовиків Антарктиди і о. Гренландія;</p> <ul style="list-style-type: none"> • окреслює перспективи використання льодовиків як джелала прісної води; • вказує на регіональні відмінності у світових лісових ресурсах; • дає кількісну оцінку лісовим ресурсам різних регіонів – порівнює показники лісистості, лісові площі, запаси деревини; • висловлює судження про заходи з раціонального використання та охорони лісових ресурсів, про вирішення проблеми знеліснення; • характеризує біоресурси; кліматичні й агрокліматичні ресурси різних регіонів; • класифікує рекреаційні ресурси; • розробляє заходи щодо збереження й відновлення природи; • показує на карті найбільші в світі водосховища; головні лісові пояси світу та країни–лідери за запасами деревини; найбільші рекреаційні зони світу; • бере участь у дискусіях, круглих столах, ділових іграх; • виконує практичні роботи; • готує творчі роботи.
--	---	---

	<p>енергетики та енергозбереження»;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>проект</i> «Збереження Чорного і Азовського морів»; • <i>практична робота</i> «Аналіз структури світового земельного фонду»; • <i>дискусія</i> «Ліси потребують допомоги»; • <i>практична робота</i> «Оцінка ресурсозабезпеченості країн і регіонів світу»; • <i>практична робота</i> «Позначення на контурній карті найбільших рекреаційних зон світу»; • <i>практична робота</i> «Складання каталогу культурно-історичних об'єктів свого краю». 	
6	<p>Тема 3. Людство – творець ноосфери</p> <p>Людина – біосоціальний вид. Освоєння Землі людиною. Особливості впливу людини на географічну оболонку. Посилення впливу людини на природу в добу НТР.</p> <p>Агроландшафти – причини нестійкості. Техногенні ландшафти – збільшення площ. Урбанізовані території – загроза існуванню деяких видів.</p> <p>Способи оптимізації техногенного обміну речовин. Стан ландшафтів і здоров'я людини. Естетична роль ландшафтів. Техногенні аварії і їхні наслідки.</p> <p>Практикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>постер</i> «Ландшафт, який хочеться зберегти» (аналіз і захист малюнків); • <i>творча робота</i> «Роль ландшафту в становленні духовності народу України»; • <i>ділова гра</i> «Оцінка стану ландшафтів (екологічна, санітарно-гігієнічна, естетична, рекреаційна)»; • <i>проект</i> «Екологічний будинок». 	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>характеризує</i> особливості впливу людини на ландшафти; • <i>наводить</i> приклади антропогенних і природних ландшафтів; • <i>аналізує</i> причини нестійкості антропогенних систем; • <i>вказує</i> причини сучасної глобальної екологічної кризи; • <i>дає якісну оцінку</i> стану ландшафтів (екологічну, санітарно-гігієнічну, естетичну, рекреаційну); • <i>визначає</i> взаємозв'язки між станом ландшафтів і здоров'ям людини; • <i>виконує</i> прості дослідження; • <i>розробляє</i> проект; • <i>готує</i> матеріали за творчими роботами. • <i>наносить на контурну карту</i>

	13	<p>Тема 4. Географія населення</p> <p><i>Предмет вивчення географії населення.</i> Кількість населення. Динаміка і структура населення світу. Відтворення населення і його типи (розширений, простий, звужений).</p> <p><i>Природний і механічний рух населення.</i> Головні чинники природного руху населення: природні, соціально-економічні, демографічні, політичні, культурні, психологічні, військові, юридичні, етнічні, релігійні. Міграції як форма механічного руху населення. Роль міграцій в історії цивілізації окремих країн і народів. Географія міграцій минулого і сучасності. Головні особливості і напрямки сучасних міграцій: міжнародна міграція робочої сили, «втеча мізків», екологічні біженці тощо. Причини і наслідки явища міграції для різних країн. Статеві-вікова структура населення.</p> <p><i>Демографічні процеси.</i> Сутність і причини «демографічного вибуху», «демографічної кризи». Концепції демографічного переходу, сутність, етапи (стадії), значення демографічного аналізу. Проблеми демографічного розвитку України, країн ЄС. Управління народонаселенням. Демографічна політика: поняття, мета, завдання; види, методи, поширення в країнах світу. Планування сім'ї як складова частина демографічної політики в країнах світу.</p> <p><i>Расова й етнічна мозаїка світу.</i> Типи етнічних спільнот: плем'я, народність, нація. Класифікація етносів. Лінгвістична класифікація народів. Мови ООН. Етнографічні особливості окремих народів Землі – звичаї, традиції, побут, національний одяг,</p>	<p>маршрути заселення людиною материків і частин світу.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розкриває значення понять: «демографічний вибух», «урбанізація», «демографічна політика», «субурбанізація», «міграція», «еміграція», «іміграція», «мегалополіс»; • називає кількість населення світу; • характеризує динаміку і структуру населення світу; • пояснює сутність і причини демографічних явищ; • аналізує чинники природного руху населення та наслідки міжнародних міграцій; • називає типи відтворення населення; • оцінює сучасну картину розселення населення світу; • порівнює структуру населення різних країн і регіонів світу; • визначає роль демографічних процесів у міжнаціональних відносинах; • проводить мікросоціологічні дослідження; • складає географічні моделі демографічного переходу; картосхему сучасних шляхів міграції населення світу; • показує на карті основні
--	----	--	---

	<p>житло, харчування тощо. Етнічні меншини, міжетнічні проблеми, способи врегулювання конфліктів.</p> <p>Класифікація країн світу за конфесійною структурою населення. Міжконфесійні проблеми і взаємодії в країнах світу. Вплив релігії на державний устрій, демографічну поведінку людей, соціально-економічне і політичне життя суспільства. Паломництво.</p> <p>Поняття про расову структуру населення. Географія основних рас, мішаних расових форм і типів. Полікультурність сучасного світу. Расова дискримінація та її форми у країнах світу. Явище расизму.</p> <p><i>Трудові ресурси.</i> Професійна й освітня структури населення і трудових ресурсів. Поняття зайнятості. Показники аналізу величини і структури економічно-активного населення, рівнів зайнятості, безробіття. Особливості галузевої структури зайнятості трудових ресурсів: поняття, структура. Ринок праці. Безробіття: види, форми, способи зменшення рівня безробіття. Проблеми безробіття в Україні.</p> <p><i>Розселення населення.</i> Особливості сучасної картини розселення населення світу. Чинники розселення. Система розселення населення світу (окремих країн). Проблеми управління розселенням. Географія сільського розселення. Класифікація сільських поселень: за людністю, за топографічним положенням, за історією походження, за функціями. Територіальні відмінності сільського розселення в країнах світу й регіонах. Перспективи і тенденції розвитку сільського населення. Географія міського розселення. Класифікація міст за людністю, функціями, генезисом, характером планування.</p>	<p>напрямки міграційних потоків;</p> <ul style="list-style-type: none"> • висловлює судження щодо здійснення демографічної політики у країнах світу загалом і зокрема в Україні; щодо способів вирішення між-етнічних проблем, врегулювання конфліктів; • описує найбільші народи та найпоширеніші мови світу, світові релігії; • аналізує етнічну, конфесійну, професійну, расову структури населення; • порівнює галузеву структуру трудових ресурсів різних країн світу; • класифікує міські і сільські поселення; • показує на карті великі міста, агломерації, мегалополіси; • порівнює темпи, рівні, форми урбанізації країн і регіонів світу; • аналізує текстові, картографічні і статистичні матеріали з метою визначення рис і відмінностей у відтворенні, складі і розміщенні населення різних регіонів світу; • називає форми та види урбанізації; • готує самостійний виступ; • розробляє проект; • бере участь у дискусіях, у семінарських заняттях.
--	--	--

	<p>Урбанізація: форми, види, якість. Урбаністичні форми розселення: міські агломерації, мегаполіси, мегалополіси, ойкуменополіс. Урбанізація як глобальний процес сучасності і майбуття. Урбанізація і природа. Управління територіальним зростанням і розвитком міських поселень.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Аналіз динаміки чисельності населення основних регіонів світу»; • <i>дискусія</i> «Екологічні біженці: чи варто їх приймати»; • <i>практична робота</i> «Складання картосхеми сучасних шляхів міграції населення світу»; • <i>творча робота</i> «Розробка сценарію заходів демографічної (або міграційної) політики у своїй місцевості (або для однієї з країн світу);»; • <i>практична робота</i> «Аналіз релігійної структури населення світу»; • <i>практична робота</i> «Аналіз статеві-вікових пірамід країн різних типів вікової структури населення»; • <i>практична робота</i> «Побудова картограми „Урбанізованість країн світу“». 	
6	<p>Тема 5. НТР – крок у майбутнє</p> <p>Сутність НТР. Наука як складова частина НТР. Затрати на науково-дослідницькі і дослідно-конструкторські розробки в країнах світу. Наукова інфраструктура: техніка і технологія в добу НТР. Функції техніки і технологій: працевзберігаюча, ресурсозберігаюча, природоохоронна, інформаційна. Значення техніки і технології для промисловості, сільського господарства, невиробничої сфери. Електронізація і комплексна автоматизація. Біотехнологія і біоіндустрія. Генетична і клітинна інженерія. Проблеми розвитку біотехнології і</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розкриває</i> сутність НТР, взаємозв'язок науково-технічного прогресу і науково-технічної революції; • <i>визначає</i> основні риси і складові частини НТР; • <i>знає</i> особливості наукової інфраструктури; • <i>аналізує</i> проблеми розвитку біотехнологій і біоіндустрії; • <i>характеризує</i> функції техніки

	<p>біоіндустрії: екологічні, соціальні, морально-етичні. Біотехнологічна революція в економічно розвинених країнах. «Зелена революція» у сільському господарстві країн, що розвиваються. Управління як складова частина НТР. Міжнародний менеджмент. Маркетинг як приклад управління. Сутність «кібернетичної» революції. «Інформаційний вибух»: позитивні і негативні риси.</p> <p>Проблеми створення технопарків.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>проект</i> «Пріоритетні наукові дослідження в Україні»; • <i>моніторинг</i> генетично-модифікованої продукції в торговельній мережі; • <i>екологічне дослідження</i> «Продукція України, що має екологічний знак»; • <i>творча робота</i> «Роль інформації у розвитку економіки країни». 	<p>і технологій в добу НТР; вплив НТР на галузі економіки;</p> <ul style="list-style-type: none"> • наводить приклади позитивного й негативного впливу НТР на навколишнє середовище; • називає і коментує соціальні наслідки НТР; • готує реферати за темою; • проводить міні-дослідження; • формулює позитивні й негативні риси «інформаційного вибуху»; • визначає пріоритетні напрямки географічних досліджень в Україні; • підбирає джерела інформації за заданою темою і презентує їх.
6	<p>Тема 6. Сучасне світове господарство</p> <p><i>Світове господарство.</i> Становлення і сутність світового господарства. Механізм світового господарства і його частини: національна економіка, транснаціональні корпорації, інтеграційні угруповання, міжнародні економічні організації. Етапи формування світової економіки. Міжнародний географічний поділ праці. Причини розвитку економічних зв'язків: особливості і порівняльні переваги.</p> <p>Сучасна просторова структура економіки. Співвідношення «центр – периферія». Галузева структура господарства: її складові частини. Тенденції розвитку світового господарства: постіндустріалізація, інтернаціоналізація, глобалізація.</p> <p><i>Роль інтеграції в розвитку господарства.</i> Між-</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • характеризує галузеву і просторову структуру світового господарства; • визначає пріоритети міжнародної торгівлі; • називає етапи формування світової економіки, нові форми міжнародних економічних взаємовідносин; • аналізує галузеву структуру господарства; показники індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП) • азначає основні тенденції розвитку світового господарства;

	<p>народна економічна інтеграція господарства. Міжнародні економічні і геополітичні відносини, перебудова економічних відносин – створення вільних економічних зон, офшорних зон, розвиток Інтернету тощо. Нові форми міжнародних економічних взаємовідносин: інвестиції, торгівля ліцензіями, науково-технічні послуги, збільшення інформації, міжнародний туризм тощо. Пріоритети міжнародної торгівлі: нафта, зерно, промислові товари. Роль морського й авіаційного транспорту в поглибленні міжнародних зв'язків.</p> <p>Практикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Аналіз показників індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП)»; • <i>ділова гра</i> «Географічне обґрунтування інвестиційного проекту». 	<ul style="list-style-type: none"> • визначає роль транспорту в міжнародних відносинах; • наводить приклади нових форм міжнародних економічних відносин.
5	<p>Тема 7. Глобалізація світового господарства: передумови, причини, інструменти, наслідки</p> <p><i>Від інтернаціоналізації до глобалізації.</i> Поняття «глобалізація». Історія виникнення явища. Економічні передумови: інтернаціоналізація джерел сировини, велика пропозиція праці, НТП, скорочення витрат на транспорт і зв'язок. Створення інформаційної економіки, вільний рух інтелектуальних і фінансових ресурсів, мобільність населення. Політичні передумови: формування нового світового порядку, неоліберальна ринкова модель у світовій економіці.</p> <p>Головні інструменти глобалізації: лібералізація, приватизація, політичні інструменти. Тиск розвинених країн на країни з перехідною економікою і країни, що розвиваються.</p> <p><i>Вплив глобалізації на світову економіку.</i> Головні зміни у світовій економіці: збільшення обсягів зовнішньої торгівлі, величезні масштаби валютного</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснює сутність поняття «глобалізація»; • знає історію виникнення глобалізації; • називає економічні, політичні передумови виникнення глобалізації; головні інструменти глобалізації; • аналізує головні зміни у світовій економіці; • пояснює головні тенденції глобалізації; • характеризує негативні наслідки глобалізації; • підбирає інформацію за темою; • вміє проводити міні-дослідження;

	<p>ринку, формування тісних зв'язків між фінансовими ринками, посилення ролі транснаціональних корпорацій, банків і фінансово-промислових груп.</p> <p>Характерна риса нового етапу глобалізації – рух капіталів і торгівля відбуваються в середині ТНК. Створення нового МГПП: зростання внутрішньогалузевого поділу праці, обмін товарами та послугами, посилення ролі міжкорпоративного поділу праці.</p> <p>Зміни в системі управління. Зміна критеріїв розміщення капіталів – головна тенденція оптимізації розміщення капіталу в масштабі усього світового господарства.</p> <p><i>Проблеми, спричинені глобалізацією.</i> Загострення конкуренції технологій, поглиблення «технологічного» поділу праці. Негативні наслідки глобалізації: різниця між «центром» і «периферією», швидкий розвиток «золотого мільярда», знаходження основної частини населення за межами глобалізації, руйнування господарства в слабких за рівнем розвитку країнах, безконтрольність ТНК і ТНБ, криміналізація світової економіки, інші недоліки.</p> <p>Перспективи подальшого розвитку глобалізації.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>творча робота</i> «Соціокультурна глобалізація»; • <i>ділова гра</i> «Зустріч глобалістів і антиглобалістів». 	<ul style="list-style-type: none"> • окреслює перспективи розвитку глобалізації; • виявляє проблеми, спричинені глобалізацією; • бере участь у міні референдумах.
27	<p>Тема 8. Галузевий склад світового господарства</p> <p><i>Первинний сектор економіки.</i> Поняття й рівні галузевої структури світового господарства: макро-, мезо-, мікроструктура. Складові частини макроструктури: аграрний, індустріальний, постіндустріальний типи. Особливості мікроструктури. Сектор тіньової економіки. Поняття</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає складові частини макроструктури; • аналізує динаміку змін, статистичні матеріали; • називає галузі гірничовидобувної

	<p>«диверсифікація». Зміни галузевої структури світового господарства.</p> <p>Гірничовидобувна промисловість. Склад галузі: вугільна, нафтова, газова, рудодобувна. Основні гірничовидобувні райони, закономірності розміщення. Зміни у добу НТР. Класифікація країн за рівнем забезпеченості ресурсами.</p> <p><i>Вторинний сектор економіки.</i> Географічні аспекти розвитку світової паливної промисловості. Її склад і розміщення. Динаміка галузевих змін.</p> <p>Атомна енергетика: географічні аспекти, перспективи розвитку. Гідроенергетика. Найпотужніші ГЕС у країнах світу. Використання нетрадиційних джерел енергії: світовий досвід. Динаміка виробництва електроенергії на різних типах електростанцій.</p> <p><i>Металургія світу.</i> Склад металургійної промисловості. Країни – лідери металургійного виробництва. Чорна металургія. Географічні зрушення в чорній металургії. Країни – експортери та імпортери продукції чорної металургії. Структурна криза в чорній металургії. Проблеми розвитку чорної металургії України.</p> <p>Кольорова металургія. Галузевий склад. Розміщення сировинної бази. Особливості кольорової металургії. Країни – виробники і споживачі. Характерні риси кольорової промисловості розвинутих країн: розгалуженість, переважання «верхніх поверхів» металургійного процесу, використання вторинної сировини, орієнтація на транспортний, енергетичний, споживчий чинники.</p> <p>Характерні риси кольорової промисловості країн, що розвиваються: велика забезпеченість ресурсами, мала розгалуженість структури,</p>	<p>промисловості;</p> <ul style="list-style-type: none"> • порівнює країни за рівнем забезпеченості паливними ресурсами; • показує на карті основні гірничовидобувні райони світу; • наводить приклади і показує на карті найбільших експортерів продукції головних галузей гірничовидобувної промисловості; • показує на карті найпотужніші ГЕС світу; • окреслює перспективи розвитку атомної енергетики; перспективи використання нетрадиційних джерел енергії; • порівнює обсяги виробництва електроенергії різними типами електростанцій; • складає схему галузевої структури кольорової металургії; • показує на карті основні райони та найбільші центри металургії; • характеризує наслідки впливу металургійної промисловості на довкілля; • підбирає матеріали для презентації місцевого підприємства; • самостійно проводить міні-дослідження;
--	---	---

	<p>переважання нижчих і середніх стадій циклу, порівняно мале використання вторинної сировини, переважання сировинної й енерго-сировинної орієнтації. Світова алюмінієва, мідна, свинцева, золоторудна та інші галузі.</p> <p><i>Машинобудування.</i> Особливості машинобудівної промисловості – комплексність і диференційованість структури. Старі, нові, найновіші галузі. Зміни в галузевій і територіальній структурі в добу НТР. Галузевий склад: авіаракетна і космічна, верстатобудування, суднобудування. Міграція автомобільної промисловості в країни, що розвиваються. Основні причини перенесення.</p> <p>Світова електронна промисловість. Галузева структура: виробництво електронних засобів обробки інформації, засобів зв'язку, побутової апаратури, електронних компонентів. Географічні зрушення у розміщенні торгівлі продукцією електронної галузі. Проблеми і перспективи виробництва конкурентоспроможної продукції в Україні.</p> <p><i>Хімічна і лісохімічна промисловість.</i> Галузева структура хімічної промисловості: гірничо-хімічна, основна хімія, промисловість полімерних матеріалів. Чинники розміщення хімічної промисловості: матеріаломісткість, водомісткість, енергоємність, трудомісткість, капіталомісткість, наукоємність. Головні галузі гірничо-хімічної промисловості: видобуток хімічної сировини, виробництво сірчаної кислоти – головна галузь основної хімії. Виробництво мінеральних добрив: зміни у виробництві й розміщенні. Виробництво полімерних матеріалів. Міграція «брудних» хімічних виробництв до країн, що розвиваються.</p> <p>Особливості світового виробництва пластмас, хі-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • виявляє проблеми розвитку чорної металургії України. • називає галузевий склад машинобудування; • пояснює чинники розміщення галузей машинобудування; • показує на карті найбільші центри машинобудування; • оцінює проблеми і перспективи розвитку машинобудування; • пояснює зміни територіальної структури машинобудування. • характеризує галузеву структуру хімічної промисловості; • пояснює чинники розміщення хімічної і лісохімічної промисловості; • показує на карті основні райони та центри хімічної промисловості, лісозаготівлі та деревообробної промисловості; • наводить приклади негативного впливу хімічної промисловості на довкілля; • аналізує проблеми розміщення галузі;
--	---	--

	<p>мічних волокон, синтетичного каучуку. Малотоннажна хімія. Головні регіони і країни – виробники хімічної продукції.</p> <p>Лісовий комплекс світу. Лісозаготівельна промисловість: механічна переробка деревини, хімічна і хіміко-механічна переробка деревини. Головні лісові регіони світу. Країни – експортери й імпортери. Проблеми розвитку: невідповідність деревообробки і можливостей сировинної бази, територіальні диспропорції між районами лісових ресурсів.</p> <p><i>Текстильна промисловість.</i> Особливості текстильної промисловості – об’єми виробництва і кількість зайнятих. Галузевий склад: бавовняна, вовняна, шовкова, лляна, трикотажна, виробництво хімічних волокон та нетканних матеріалів. Вплив НТР на розвиток галузі – кардинальні зміни у сировинній базі, чинниках орієнтації, галузевій структурі. Географія світової текстильної промисловості. Міграція текстильної і швейної промисловості з розвинутих країн, у країни, що розвиваються. Зміни в зовнішній торгівлі текстильними товарами. Країни – лідери з виробництва текстилю. Проблеми відродження текстильної промисловості в Україні.</p> <p><i>Світове сільське господарство.</i> Значення галузі в економіці. Різноманітність типів сільського господарства, спеціалізації, рівень товарності, рівень інтенсивності виробництва. Сільське господарство розвинутих країн – розвинене товарне сільське господарство: пасовищне тваринництво, пасовищне тваринництво і зрошувальне землеробство, екстенсивне землеробство, інтенсивне землеробство, садівництво, городництво. Міжнародний агробізнес у країнах</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>називає</i> основні галузі лісової промисловості; • <i>визначає</i> основні проблеми розвитку галузей хімічної і лісохімічної промисловості та <i>пропонує</i> способи їх вирішення; • <i>характеризує</i> особливості розміщення текстильної промисловості • <i>називає</i> галузевий склад текстильної промисловості, країни – лідери з виробництва текстилю; • <i>оцінює</i> значення галузі для задоволення матеріальних і духовних потреб населення; • <i>показує</i> на карті основні центри текстильної промисловості; • <i>визначає</i> структуру сільського господарства; • <i>пояснює</i> значення галузі для в економіці регіонів; • <i>характеризує</i> рослинництво і тваринництво; • <i>показує</i> на карті зони сільськогосподарської спеціалізації; • <i>порівнює</i> сільське господарство країн з різним рівнем
--	--	---

	<p>Західної Європи. Особливості сільського господарства в країнах, що розвиваються: споживацький, малотоварний сектори, плантаційний сектор. Сільське господарство постсоціалістичних країн: соціально-економічні перетворення, форми господарювання, аграрні реформи.</p> <p>Зернове господарство світу. Три головні зернові культури світу. Регіони і країни-виробники. Технічні культури: волокнисті, цукроносні, коренеплідні, олійні. Тонізуючі культури: чай, кава, какао. Плодові і ягідні культури.</p> <p>Тваринництво світу. Структура галузі: скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво. Розведення кіз, буйволів, коней, верблюдів, оленів, яків, мулів, віслуків тощо. Кількісні і якісні показники розвитку тваринництва. Вплив релігії на розвиток тваринництва. Тваринництво в розвинутих країнах і країнах, що розвиваються. Тваринницькі райони світу, основні типи, критерії для районування. Виробництво і споживання тваринницької продукції: м'яса, молока, яєць. Рибальство як один із видів природокористування, важливий елемент збалансованого харчування. Географія морського рибальства. Розвиток аквакультури, прісноводної і морекультури. Китобійний промисел.</p> <p><i>Третинний сектор економіки – ринок послуг.</i> Структура ринку послуг: транспортні послуги, туризм, інженерно-технічні послуги, консалтинг, лізинг, інформаційні послуги, фінансові, світова торгівля.</p> <p>Транспортна інфраструктура: склад, динаміка розвитку світової транспортної мережі. Зміни в транспортній системі світу: контейнеризація, «транспортні мости». Транспортні коридори</p>	<p>розвитку;</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінює проблеми розвитку галузі; • аналізує статистичні дані щодо виробництва сільськогосподарської продукції; • пояснює вплив релігії на розвиток тваринництва; • порівнює рівень розвитку тваринництва у різних країнах світу; • аналізує географію морського рибальства; • порівнює виробництво і споживання тваринницької продукції; • характеризує структуру ринку послуг; • оцінює транспортну інфраструктуру; • аналізує трансформаційні процеси у транспортній системі світу; • висловлює судження про проблеми і перспективи розвитку окремих видів транспорту; • оцінює роль української транспортної системи в здійсненні міжнародних перевезень;
--	--	--

	<p>Європи і місце України в них. Тунелі під водою. Нові види рухомого складу.</p> <p>Міжнародний туризм. Чинники туристичної мотивації. Типологія туризму і чинники, що визначають туристичну активність. Класифікація туристичних районів. Нові види туризму: екологічний, екстремальний. Динаміка і тенденції розвитку туризму в Україні.</p> <p>Світова торгівля. Динаміка, структура. Регулювання міжнародної торгівлі товарами і послугами. Міжнародні торгово-економічні організації. Проблеми, пов'язані із вступом України в СОТ. Світовий фінансовий ринок і світові фінансові центри. Географія світового руху капіталів.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Складання характеристики вугільної промисловості світу»; • <i>практична робота</i> «Побудова картосхеми розміщення основних районів енергетики, чорної і кольорової металургії»; • <i>практична робота</i> «Економіко-географічна характеристика важливих районів машинобудівної промисловості світу»; • <i>практична робота</i> «Найновітніша хімічна продукція»; • <i>практична робота</i> «Побудова картодіаграми найбільших виробників головних зернових культур»; • <i>практична робота</i> «Порівняльна характеристика Суецького і Панамського каналів»; • <i>практична робота</i> «Складання картосхеми «Види міжнародного туризму»; • <i>практична робота</i> «Презентація одного із туристичних регіонів світу»; • <i>практична робота</i> «Нанесення на контурну карту 	<ul style="list-style-type: none"> • називає види туризму, міжнародні торговельно-економічні організації; • аналізує проблеми, пов'язані із вступом України до СОТ; • показує на карті основні напрямки руху світового капіталу; • називає складові транспортної інфраструктури; • класифікує туристичні райони світу; • показує на карті основні фінансові центри; • визначає нерівномірність розміщення фінансових і наукових ресурсів;
--	---	---

		основних фінансових центрів і потоків у світі».	
63	II. РОЗДІЛ Історико-географічні регіони світу		Учень:
	Сучасні підходи до виокремлення регіонів світу.		• називає і показує на карті історико-географічні регіони світу;
22	Тема 1. Географічний нарис про Європу		• пояснює , які чинники впливають на формування історико-географічних регіонів світу;
	Географічні особливості Європи – найоптимальніше місце для контактів, значний вплив на життя планети, значна внутрішня регіональна диференціація, високий рівень функціональної спеціалізації, висока продуктивність промисловості, сепаратистські рухи, висока освіченість, велика тривалість життя, висока урбанізованість, прогрес у міжнародній економічній інтеграції. Європа – територіальний інтеграційний комплекс. Європейська уніфікація, інтенсифікація просторових зв'язків, політична й економічна інтеграція. ЄС – уроки інтеграції, успіхи і проблеми. Загострення міжнаціональних проблем, проблеми відтворення населення, міграційні проблеми.		• аналізує сучасні підходи до виокремлення регіонів світу;
	Зрушення в географії енергоспоживання, нові проекти. Чорна металургія – зміни у географії галузі. Автомобілебудування у країнах Європи. Лісовий цех Європи – країни Фейноскандії. Всесвітньовідомий рекреаційний регіон Південної Європи. Спеціалізація сільського господарства. Нові проекти розвитку транспортної системи. Технопарки і технополіси Західної Європи.		• називає і показує на карті регіони Європи;
	<i>Загальна характеристика країн Західної Європи.</i>		• характеризує природно-ресурсний потенціал окремих країн і регіонів Європи;
	Німеччина, Франція, Велика Британія, Швейцарія, Нідерланди, Бельгія.		• визначає економіко-географічні особливості європейських регіонів;
	<i>Загальна характеристика країн Північної Європи.</i>		• називає склад кожного європейського регіону;
	Норвегія, Швеція, Фінляндія, Данія, Ісландія.		• обґрунтовує галузеву структуру господарства країн Європи;
	<i>Загальна характеристика країн Південної Європи.</i>		• складає комплексну характеристику однієї з європейських країн;
	Італія, Іспанія, Португалія, Греція.		• робить висновки про причини високого індустріального розвитку країн Західної Європи;
	<i>Загальна характеристика країн Східної Європи.</i>		• оцінює значення зв'язків України з державами Європи;
			• аналізує успіхи і проблеми ЄС;
			• пояснює причини загострення міжнаціональних проблем;

	<p>Країни Балтії, Росія, Польща, Білорусь, Чехія, Угорщина, Молдова, Румунія, Болгарія, Словенія.</p> <p><i>Країни-карлики</i> (Монако, Андорра, Сан-Марино тощо).</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>семінар</i> «Проблеми забезпечення Європи енергоносіями»; • <i>семінар</i> «Держави – карлики Європи». <p>Тема 2. Географічний нарис про Азію</p> <p>Загальна характеристика азіатського регіону. Історико-географічні регіони Азії.</p> <p>17 <i>Південно-Західна Азія.</i> Географічне положення регіону, природно-ресурсний потенціал, населення. Господарський розвиток регіону, зовнішньоекономічні зв'язки.</p> <p>Туреччина, Ізраїль, Саудівська Аравія, Іран, Ірак, країни Закавказзя.</p> <p><i>Загальна характеристика країн Південної Азії.</i></p> <p>Індія – країна традицій. Демографічний вибух і демографічна політика. Етнографічний та релігійний склад населення. Релігійно-етнічні конфлікти. "Коридори зростання" і промислові новобудови Індії. Сільське господарство і сільськогосподарські райони Індії. Успіхи країни.</p> <p>Пакистан, Шрі-Ланка.</p> <p><i>Країни Південно-Східної Азії.</i> Сінгапур – приклад країни НІК у Південно-Східній Азії.</p> <p>Індонезія, Таїланд, В'єтнам, Малайзія, Бруней.</p> <p><i>Загальна характеристика країн Східної Азії.</i></p> <p>Китай – країна, що дивує світ. Один із найдавніших світових культурних осередків, найбільш населений регіон світу, переважно аграрне суспільство, рідко заселені райони заходу Китаю стратегічно важливі для держави, економічна транс-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • визначає галузі спеціалізації регіонів Європи; • наводить приклади моделей розвитку; • обґрунтовує сучасне економічне положення країн з перехідною економікою; • оцінює роль релігії в кожному європейському регіоні; • показує на карті найрозвинутіші країни Європи; <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає і показує на карті регіони Азії; • визначає економіко-географічні особливості регіонів Азії; • характеризує ресурсо-забезпеченість окремих країн і регіонів Азії; • пояснює специфіку населення країн Азії, їх забезпеченість трудовими ресурсами; • називає основні риси сучасного стану та розвитку азіатських країн; • порівнює особливості господарства різних за рівнем економічного розвитку країн Азії; • оцінює роль країн Азії в світі; • складає порівняльну характеристику галузевої структури країн Азії;
--	--	---

	<p>формація прибережного Тихоокеанського узбережжя. Зростання військової і космічної могутності Китаю. Господарство Китаю: дослідження і проблеми. Санся – найбільша ГЕС світу. Економічні зони і райони. Регіональна політика. Об'єднання Гонконгу і Макао з Китаєм. Вільні економічні зони Китаю.</p> <p>Економічне відродження Японії. Історія успіху. Острівне розміщення, етнічна гомогенність, культурна однорідність. Японія – перша країна демографічного переходу. Демографічна ситуація. Поліконфесіональність. Особливості японського культурного феномену. Освіта в Японії. Процеси урбанізації, головні мегалополіси. Моделі розвитку японської економіки. Галузі вторинного сектора – курс на експорт продукції. Третинний, четвертинний, п'ятинний сектори – японська специфіка. Японські технополіси.</p> <p>Нові індустріальні країни. Моделі розвитку. Етапи індустріалізації і структурна перебудова економіки. Південна Корея – приклад країни нового індустріального розвитку в Східній Азії.</p> <p><i>Економіко-географічна характеристика країн Північної і Центральної Азії.</i> Казахстан, Узбекистан, Туркменістан, Таджикистан, Киргизія.</p> <p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Порівняльна економіко-географічна характеристика регіонів Азії». 	<ul style="list-style-type: none"> • описує своєрідність економіко-географічного положення азійських країн; • називає країни – нафтові гіганти, святі місця мусульман; • показує на карті райони релігійних та етнічних суперечностей; • визначає регіональні відмінності країн-нафтових гігантів; • має уявлення про історичний розвиток країн та особливості культури; • складає комплексну характеристику країн.
6	<p>Тема 3. Географічний нарис про Північну Америку</p> <p>Північна Америка. Особливості регіону: найбільші за площею країни, федерації, расова й етнічна строкатість, мобільність і урбанізованість населення, високі доходи і високі рівні споживання, найбільш індустріалізований регіон, залежність</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає економіко-географічне положення регіону; • називає склад території регіону; • визначає темпи розвитку, особливості галузевої структури

	<p>країн одна від одної у постачанні сировинних матеріалів.</p> <p><i>США</i> – найбільша країна світу, формування території, державні символи. США – країна емігрантів. Особливості американської нації, перерозподіл населення між "сніговими" і "сонячними" штатами. Урбанізація – види, форми, наслідки. Мегалополіси.</p> <p>Головні компоненти просторової економіки США. Видобувний сектор економіки (гірничодобувна та сільське господарство). Промисловий сектор, сектор послуг (роздрібна торгівля, фінансові, освітні, транспортні послуги).</p> <p>Зовнішньоекономічна діяльність.</p> <p><i>Канада</i> – приклад країни «переселенського капіталізму». Територія, державний устрій, державні символи, національні проблеми: франко-канадський націоналізм, проблема корінних народів, проблема зарубіжної еміграції. Сучасна демографічна ситуація, проблеми урбанізації. Найбільша українська діаспора.</p> <p>Канада – країна парадоксу: експортна орієнтація гірничовидобувної промисловості і сільськогосподарського виробництва. Постіндустріалізація. Розвиток промислового сектору: національна гордість – лісова промисловість. Північноамериканська угода про вільну торгівлю.</p> <p>Практикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>творча робота</i> «Особливості формування етнічної структури і національні проблеми Канади»; • <i>практична робота</i> «Порівняльна економіко-географічна характеристика США і Канади». 	<p>та територіальної організації господарства країн Північної Америки;</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовує унікальність територій; • складає "Каталог країн"; • розробляє проект; • знає показники відкритості економіки; • уміє скласти характеристику країни; • називає найбільші технопарки і технополіси світу; • характеризує економіку країни за планом; • порівнює рівень розвитку країн; • показує на карті регіони і країни Північної Америки, конфліктні території; • називає і аналізує парадокси економіки Канади; • має уявлення про історичний розвиток країн та особливості культури; • складає комплексну характеристику країн.
6	<p>Тема 4. Географічний нарис про Латинську Америку</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає економіко-

	<p>Особливості регіону. Регіон двох домінуючих ознак: Анди і річка Амазонка. Основні площі материка – територія Бразилії. Периферійне розселення народів, найменша заселеність внутрішніх районів, швидке зростання міст, стародавня імперія інків. Регіон тропічних плантацій, єврокомерційний регіон, регіон індіанського натурального господарства.</p> <p><i>Бразилія</i> – тропічний гігант. Структура населення, особливості демографічної ситуації. Столиця Бразилії та її роль у господарстві. Чинники, що сприяють успіхам Бразилії: нова економічна політика, величезний природно-ресурсний потенціал. Зміни у географії промисловості. Бразилія – лідер з виробництва чавуну, сталі, алюмінію, цементу, морських суден, тракторів, автомобілів, верстатів. Нові проекти освоєння Амазонії. Проблема збереження тропічних лісів.</p> <p><i>Країни «податкового раю».</i> Особливості офшорної зони Карибського басейну: заборона виробничої діяльності, пільговий характер податків, звільнення від високих митних тарифів, валютного контролю, експортно-імпортних квот. Склад фірм і компаній: торгово-посередницькі компанії холдингового типу, компанії фінансового профілю. Етнічна строкатість, вплив європейської та африканської культур, високий рівень урбанізації. Особливості розвитку економіки – експортно-орієнтована модель з вузькою товарною спеціалізацією. Роль асоціації Карибських країн (ACS) у регіональному співробітництві.</p> <p><i>Країни Центральної Америки:</i> Куба, Мексика, Багамські острови. Країни Карибського басейну.</p> <p><i>Країни Південної Америки:</i> Бразилія, Аргентина, Чилі, Венесуела, Перу.</p>	<p>географічне положення регіону;</p> <ul style="list-style-type: none"> • називає особливості населення регіону; • характеризує зміни в географії промисловості; • пояснює причини успіхів країн Латинської Америки; • аналізує відмінності у країнах регіону; • знає галузі спеціалізації; • вказує на специфіку складу населення та системи розселення регіону; • виділяє актуальні проблеми регіону; • визначає пріоритетні напрямки розвитку країн; • пропонує способи вирішення регіональних конфліктів; • розуміє значення регіону в міжнародному географічному поділі праці; • має уявлення про історичний розвиток країн та особливості культури; • складає комплексну характеристику країн Латинської Америки.
--	---	--

	<p>Практикум</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Складання програми освоєння нових територій в Латинській Америці» • <i>семінар</i> «Рекреаційний потенціал країн Карибського басейну»; • <i>практична робота</i> «Складання порівняльної економіко-географічної характеристики Мексики, Бразилії і Аргентини або Чилі, Венесуели, Колумбії» (за вибором) 	
7	<p>Тема 5. Географічний нарис про Африку</p> <p>Загальна характеристика Африки: континент плоскогір'їв, малородючих ґрунтів, нестачі води, поширення хвороб, незбалансованість харчування, «трайбалізм», явище сепаратизму, релігійні етнічні конфлікти, значна міграція населення, велика кількість біженців, неефективне управління органів влади. Багатство сировини – життєво необхідна умова індустріалізації країни. Розміщення «брудних» виробництв. Регіони Африки: Північна, Західна, Центральна, Східна, Південна Африка. <i>ПАР, Нігерія, Єгипет, Алжир, Марокко. Ефіопія.</i></p> <p>Практикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Аналіз товарної і географічної структури експорту та імпорту африканських країн»; • <i>семінар:</i> ПАР – «європейське серце Африки». 	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>називає і показує на карті</i> регіони і найбільші країни Африки; • <i>визначає</i> економіко-географічне положення регіонів Африки; • <i>дає пояснення</i> новим поняттям; • <i>називає</i> причини відсталості країн; • <i>аналізує</i> проблеми розвитку африканських країн; • <i>складає</i> характеристику країни; • <i>відбирає</i> джерела інформації і готує повідомлення; • <i>вказує</i> на історико-географічні особливості розвитку країн Африки; • <i>визначає</i> роль країн Африки у світі; • <i>аналізує</i> причини економічної відсталості та бідності країн Африки.
5	<p>Тема 6. Географічний нарис про Австралію та</p>	<p>Учень:</p>

	<p>Океанію</p> <p>Особливості регіону: віддаленість від джерел домінуючої культурної спадщини, наближеність до нових економічних можливостей Тихоокеанського регіону, фізіографічні контрасти території, своєрідність біогеографії.</p> <p><i>Австралія</i> – країна-континент з великими необхідними районами. Імміграційна і міграційна політика. Урбаністична культура. Проблема аборигенів. Розширення ресурсних можливостей: реконструкції старого району і розвиток районів нового освоєння, використання континентального шельфу.</p> <p>Вівчарство і виробництво вовни – головна галузь країни. Деградація довкілля. Міжнародна роль Австралії.</p> <p>Нова Зеландія, Маршалові острови, Федеративні Штати Мікронезії.</p> <p>Пактикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>практична робота</i> «Складання картосхеми міжнародних економічних зв'язків Австралії»; • <i>практична робота</i> «Складання економіко-географічної характеристики Океанії». 	<ul style="list-style-type: none"> • вказує економіко-географічні особливості регіону; • називає фізико-географічні контрасти територій; • аналізує проблеми аборигенів; • характеризує основні напрямки розвитку районів нового освоєння; • визначає міжнародну роль регіону.
11	Резерв часу	

11 клас

175 годин (5 години на тиждень, резерв 11 годин)

К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів
3	<p>Вступ.</p> <p>Науковий метод як спосіб мислення. Різні наукові методи дослідження. Значущі природничі відкриття в історії географічної науки.</p> <p>Сучасні методи дослідження географії</p> <p>Аеро- і космічні методи. Приклади аерокосмічних досліджень в географії. Графічні способи представлення даних. Математично-картографічне моделювання. Фоновий геохімічний моніторинг навколишнього середовища.</p> <p>Ландшафтно-геохімічний метод. Геоінформаційні системи та їх застосування. Комп'ютерна картографія.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> наукові і сучасні методи дослідження;</p> <p><i>характеризує</i> розвиток науки і технології;</p> <p><i>наводить приклади</i> природничих відкриттів у різних галузях географічних наук;</p> <p><i>наводить приклади</i> використання ГІС;</p> <p><i>використовує</i> комп'ютерні карти</p>
	<p>Практикум:</p> <p>практична робота № 1. «Використання нових методів географічної науки для пошуку обробки і представлення географічної інформації».</p>	
РОЗДІЛ І. Загальні закономірності природи Землі – 34 год.		
1	<p>Тема 1. Фізична географія – наука про природу Землі.</p> <p>Фізична географія як наука про природу Землі, сутність, структура, джерела інформації. Фізико-географічні дисципліни.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> фізико-географічні дисципліни;</p> <p><i>користується</i> джерелами географічних знань;</p> <p><i>аналізує</i> системну класифікацію географічних наук;</p>

<p>5</p>	<p>Тема 2. Земля як планета</p> <p>Земля у Всесвіті. Найважливіші географічні особливості Землі як планети.</p> <p>Походження Землі, етапи її розвитку. Геологічна історія Землі. Геологічна хронологія. Походження і розвиток людини.</p> <p>Рухи Землі, їх наслідки. Відлік часу. Годинні пояси. Система відліку часу. Календарі світу.</p> <p>Земля як система. Поняття системи. Оболонки Землі як системи: літосфера, педосфера, гідросфера, атмосфера, біосфера. Кругообіг речовини та енергії в системах Землі.</p> <p>Взаємозв'язки систем Землі. Еколого-географічне і ресурсно-географічне вивчення природи.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розкриває</i> суть поняття «система»;</p> <p><i>називає</i> основні оболонки та основні етапи розвитку Землі;</p> <p><i>характеризує</i> геологічні та біологічні процеси на планеті;</p> <p><i>аналізує</i> походження і розвиток людини;</p> <p><i>пояснює</i> кругообіг речовин та енергії на планеті;</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки в різних системах Землі.</p>
<p>8</p>	<p>Тема 3. Літосфера і рельєф Землі</p> <p>Внутрішня будова Землі. Температурний режим та агрегатний стан речовин Землі.</p> <p>Літосферні плити їх структурні елементи. Гіпотеза дрейфу материків А.Вегенера. Рух літосферних плит. Тектоніка літосферних плит. Платформи і геосинкліналі. Форми рельєфу та корисні копалини.</p> <p>Процеси в надрах та на поверхні Землі, їх наслідки.</p> <p>Ендогенні та екзогенні процеси. Вулканізм і його наслідки.</p> <p>Зниження і запобігання небезпеки. Землетруси та їх наслідки. Вимірювання сили землетрусів. Зниження і запобігання небезпеки. Зсуви, умови формування та причини утворення. Засоби боротьби з ними.</p> <p>Властивості літосфери: ресурсні, геодинамічні, геохімічні, геофізичні, екологічні. Геологічне середовище як частина навколишнього середовища людини.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>показує</i> на карті літосферні плити;</p> <p><i>пояснює</i> склад літосфери;</p> <p><i>аналізує</i> кругообіг гірських порід;</p> <p><i>розкриває</i> процес вулканізму та його наслідки;</p> <p><i>наводить</i> приклад впливу діяльності людини на літосферу;</p>

3	<p>Тема 4. Педосфера</p> <p>Ґрунти як унікальна природна система, їх склад і властивості.</p> <p>Вивітрювання: фізичне, хімічне. Ґрунтові профілі та процеси утворення ґрунту.</p> <p>Типи ґрунтів. Зниження рівня родючості ґрунту (водна та вітрова ерозія, опустелювання). Ґрунт як ресурс. Охорона ґрунтів.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює</i> різні види вивітрювання;</p> <p><i>розуміє</i> процес утворення ґрунту;</p> <p><i>аналізує</i> рівень родючості ґрунту;</p> <p><i>знає</i> правила охорони ґрунтів; <i>дає оцінку</i> ґрунту як природному ресурсу.</p>
4	<p>Тема 5 . Атмосфера і клімат Землі</p> <p>Склад і будова атмосфери. Радіаційний баланс. Загальна циркуляція атмосфери.</p> <p>Циклони і антициклони. Вплив суші і моря на загальну циркуляцію атмосфери. Вологість повітря і глобальний розподіл опадів.</p> <p>Клімат та кліматотвірні чинники. Особливості формування кліматів Землі, їх типи. Зміни клімату в часі. Тропосфера – кухня погоди.</p> <p>Вплив людини на склад атмосфери. Кислотні дощі. Смог.</p> <p>Озонові діри. Парниковий ефект. Забруднення атмосфери, моніторинг та міжнародні угоди.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> складові атмосфери;</p> <p><i>пояснює</i> утворення та дії циклонів та антициклонів;</p> <p><i>аналізує</i> загальну циркуляцію атмосфери;</p> <p><i>характеризує</i> розподіл опадів на планеті;</p> <p><i>пояснює</i> утворення озонових дірок, появу кислотних дощів;</p> <p><i>знає</i> природу парникового ефекту; <i>наводить</i> приклади забруднення атмосфери.</p>

6	<p>Тема 6. Гідросфера та Світовий океан</p> <p>Гіпотези походження гідросфери. Розподіл води і кругообіг води на Землі.</p> <p>Води суходолу. Річки. Водний режим і стік. Вплив клімату на стік. Повені та збитки від них. Русло та пов'язані з ним процеси. Заплава й алювіальні рівнини.</p> <p>Грунтові води. Озера, льодовики, болота. Зниження рівня і забруднення ґрунтових вод. Використання та охорона ґрунтових вод.</p> <p>Світовий океан. Властивості морської води. Рух води в океанах. Солоність, температура і щільність. Коливання рівня моря. Ерозія берегів. Забруднення океану. Міжнародні угоди з використання Світового океану.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює</i> розподіл води і кругообіг води на Землі;</p> <p><i>характеризує</i> водний режим;</p> <p><i>знає</i> будову річкової долини, режим стоку річки;</p> <p><i>розуміє</i> роль ґрунтових вод в природі;</p> <p><i>аналізує</i> роль Світового океану в житті планети.</p>
2	<p>Тема 7. Біосфера</p> <p>Кругообіг речовин у біосфері. Потік енергії в біосфері та її частинах. Екосистеми та їх місце в організації біосфери.</p> <p>Основні екосистеми світу. Вплив діяльності людини на довкілля.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює</i> кругообіг речовин у біосфері; <i>характеризує</i> екосистеми;</p> <p><i>знає</i> основні екосистеми світу; <i>аналізує</i> вплив діяльності людини на довкілля.</p>
5	<p>Тема 8. Географічна оболонка.</p> <p>Етапи розвитку географічної оболонки, її складових і уявлень про неї. Закономірності еволюції географічної оболонки, її вертикальна і горизонтальна диференціація.</p> <p>Циклічність і ритмічність процесів у географічній оболонці.</p> <p>Територіальні комплекси, ландшафти. Вчення про ландшафтну оболонку, територіальний комплекс, ландшафт.</p> <p>Системність - основа їх вивчення. Природний ландшафт.</p> <p>Ландшафтний синтез зональних геосистем. Планетарні, регіональні, локальні геосистеми. Ландшафти, їх класифікація. Культурний ландшафт, його характерні риси і властивості.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює</i> загальні закономірності розвитку Землі;</p> <p><i>називає</i> різні природні ландшафти;</p> <p><i>характеризує</i> зміни у навколишньому середовищі; <i>наводить</i> приклад культурних і антропогенних ландшафтів</p>

Практикум:

практична робота №2. «Побудова графіка залежності дальності видимого горизонту від висоти місця спостереження»;

практична робота №3. «Зіставлення карт тектонічного районування та розміщення найважливіших родовищ корисних копалин з метою виявлення взаємозв'язків. Читання геологічних, тектонічних карт і карти корисних копалин»;

практична робота №4. «Визначення мінералів та гірських порід. Визначення основних скам'янілостей за зразками, муляжем або малюнками»

практична робота № 5. «Побудова і аналіз гіпсографічної кривої »;

робота № 6. «Нанести на контурну карту сейсмічних зон та діючих вулканів»;

практична робота № 7. «Опис ґрунтового профілю»;

практична робота № 8. «Аналіз кліматичних та синоптичних карт»;

практична робота №9. «Складання картосхеми течій Світового океану»;

конференція № 10. «Міжнародне використання Світового океану»;

практична робота № 11. «Аналіз загальних географічних закономірностей, характеристика їх прояву в природі»;

практична робота № 12. «Складання географічних характеристик природних і антропогенних комплексів різного рангу»;

практична робота № 13. «Вивчення принципів і правил створення культурних ландшафтів».

РОЗДІЛ II. Карта - мова географії – 20 год.

2	<p>Тема 1. Історія створення карт. Формування уяви людей про Землю та її зображення на картах. Карти первісних народів і карти античного часу. Картографія в епоху середньовіччя. Картографія нового часу.</p> <p>Розвиток картографії в Україні. Перший атлас України. Перспективи розвитку картографії і топографії.</p>	<p>Учень:</p> <p>називає історичні відомості про створення карт;</p> <p>користується різними картами;</p> <p>складає маршрути</p>
2	<p>Тема 2. Види географічних карт. Класифікація карт.</p> <p>Види географічних карт: загальногеографічні, тематичні.</p> <p>Класифікація карт за їхніми основними ознаками.</p> <p>Картографічні зображення Землі: профілі, рельєфні карти, атласи, глобуси, блок-діаграми. Карти спеціального змісту: для спортсменів, туристів, медичних працівників, карти-ілюстрації тощо.</p>	<p>подорожі, карти уявного об'єкта;</p> <p>будує профіль за матеріалами топокарти;</p> <p>уміє працювати з усіма видами карт;</p> <p>розв'язує картографічні</p>
3	<p>Тема 3. Картографічні проєкції. Види картографічних проєкцій. Умовні проєкції. Властивості карт. Використання карт у практичній діяльності людини.</p>	<p>завдання;</p> <p>описує місцевість за картами;</p>
5	<p>Тема 4. Топографічні карти і прийоми роботи з ними.</p> <p>Суть топографічної карт, її особливості, сфери застосування.</p> <p>Масштаб довжин і площ.</p> <p>Географічні координати і об'єкти топографічної карти.</p> <p>Визначення прямокутних координат точок за топографічною картою. Кути напрямів і зв'язок між ними. Визначення кутів напрямів на топографічній карті. Опис місцевості за топографічною картою.</p>	<p>складає опис карт;</p> <p>порівнює різні види карт;</p> <p>класифікує карти;</p> <p>аналізує і порівнює картографічні проєкції;</p> <p>визначає масштаб карт;</p> <p>оцінює роль карт у життєдіяльності людини;</p> <p>вміє розв'язувати задачі;</p>
4	<p>Тема 5. Способи зображень на географічних картах.</p> <p>Спосіб якісного фону, кількісного фону, ареалів, значків, крапковий, ізоліній, значків, локалізованих діаграм, лінійних знаків, знаків руху. Картодіаграми, картограми.</p> <p>Розв'язування завдань за оглядовими загальногеографічними і тематичними картами. Складання опису карт.</p> <p>Розв'язування завдань за соціально-економічними картами.</p> <p>Рельєфні карти та прийоми роботи з ними.</p>	<p>користується електронними картами.</p>
4	<p>Тема 6. Карти та інші картографічні твори. Географічні атласи, їх види. Картографічна інформація та читання географічних карт. Вплив комп'ютеризації на географію. Зародження геоінформатики, епоха «зрілості», етапи розвитку геоінформаційної системи.</p>	

Електронні карти, атласи, навігатор мандрівника, карти-консультанти, карти-гіди. Штучний інтелект географії.

Практикум:

практична робота № 14. «Аналіз карт побудованих у різних картографічних проекціях»;

робота математичної лабораторії № 15. «Розв'язування задач на визначення азимутів, координат, відстаней за топографічною картою»;

практична робота № 16. «Побудова профілю між об'єктами за топографічною картою»;

практична робота №17. «Складання картосхеми з використанням різних способів картографічних зображень»;

практична робота №18. «Розробка легенди для тематичних карт своєї області (за вибором) з курсу соціально-економічної географії».

№19. творча робота «Складання маршруту історико-культурних об'єктів України або пам'яток природи за допомогою картографічних джерел»;

практична робота № 20. «Робота з електронними картами»;

<p>2</p> <p>5</p>	<p>РОЗДІЛ VIII. Географічна культура – 6 год</p> <p>Тема 1. Світові цивілізації</p> <p>Формування поняття «цивілізація». Головні напрямки теорії цивілізації: матеріалістична та культурно-історична. Особливості цивілізаційного розвитку людства за культурно-історичним напрямком теорії цивілізації. Систематика цивілізацій. Регіональні цивілізації. Сучасні цивілізаційні макрорегіони світу.</p> <p>Тема 2. Світові культури</p> <p>Зародження і становлення культури. Культура: зміст і функції поняття. Складові елементи культури. Географія культури.</p> <p>Практикум:</p> <p>№ 21. семінар на тему: «Калейдоскоп світових культур»;</p> <p>№ 22. написання есе на тему: «Географічна культура випускника».</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розрізняє</i> поняття «цивілізація», «культура»;</p> <p><i>називає</i> періоди формування географічної культури;</p> <p><i>характеризує</i> головні напрямки теорії цивілізації;</p> <p><i>готує</i> доповіді для виступу;</p> <p><i>складає</i> план творчої роботи;</p> <p><i>порівнює</i> розвиток географічної культури за певний період;</p> <p><i>добирає</i> самостійно інформацію;</p> <p><i>готує</i> есе;</p> <p><i>бере участь</i> у семінарах та конференціях.</p>
<p>РОЗДІЛ III. Соціально-економічна географія України - 22</p>		
<p>2</p>	<p>Тема 1. Україна на політичній карті Європи і світу</p> <p>Українська державна і національна територія України. Етнічні землі. Формування сучасної української держави. Політико-географічне положення України. Глобальне і регіональне положення України. Положення України на Євразійських геополітичних осях. Сусідське положення. Кордони. Адміністративно-територіальний устрій, його характеристика. Київ – столиця України.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>характеризує</i> політико-географічне положення України;</p> <p><i>називає</i> розміри України;</p> <p><i>показує</i> на карті держави-сусіди;</p> <p><i>пояснює</i> вплив географічного положення на місце України в Європі та світі;</p> <p><i>називає</i> адміністративно-територіальні одиниці України.</p>

5	<p>Тема 2. Населення України</p> <p>Проблеми демографії України. Демографічна політика України.</p> <p>Етнічний склад населення держави. Етнографічне районування.</p> <p>Розселення українців у світі. Українська діаспора.</p> <p>Соціальна структура населення. Працересурсний потенціал.</p> <p>Сучасні міграційні процеси в Україні.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>аналізує</i> демографічні проблеми України;</p> <p><i>характеризує</i> етнічний склад населення;</p> <p><i>показує</i> на карті етнографічні райони;</p> <p><i>пояснює</i> причини нерівномірного розміщення населення;</p> <p><i>характеризує</i> міграційні процеси на території України.</p>
5	<p>Тема 3. Економічна географія України</p> <p>Сучасні риси національного господарства. Реструктуризація господарського комплексу України. Показники соціально-економічного розвитку держави. Показники якості життя населення. Структура національного господарства. Природно-ресурсний потенціал та його вплив на розвиток господарства. Економіко-географічні відмінності регіонів, їх спеціалізація.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>характеризує</i> особливості структури господарського комплексу України;</p> <p><i>пояснює</i> трансформаційні процеси в господарському комплексі України;</p> <p><i>порівнює</i> рівень соціально-економічного розвитку України з іншими країнами;</p> <p><i>аналізує</i> статистичні дані.</p>
4	<p>Тема 4. Соціальна географія України</p> <p>Становлення соціальної географії України. Соціальна інфраструктура. Культурно-освітній комплекс України. Науковий комплекс. Соціально-побутовий комплекс. Рекреаційне господарство. Сучасна релігійна ситуація в Україні.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> складові соціальної інфраструктури;</p> <p><i>аналізує і показує</i> на карті рекреаційні зони України;</p> <p><i>характеризує</i> сучасну релігійну ситуацію в Україні</p>

3	<p>Тема 5. Соціально-економічне районування</p> <p>Склад, структура і типи соціально-економічних районів. Характерні ознаки соціально-економічних регіонів України. Рівні соціально-економічного розвитку регіонів. Проблеми депресивності в Україні.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> типи соціально-економічних районів; <i>визначає</i> характерні ознаки соціально-економічних районів; <i>показує</i> на карті соціально-економічні райони; <i>порівнює</i> рівні розвитку соціально-економічних районів.</p>
3	<p>Тема 6. Зовнішні зв'язки України</p> <p>Загальні риси зовнішніх зв'язків. Види зовнішніх зв'язків, їх класифікація. Форми міжнародного співробітництва України. Інтеграція України у світовий економічний простір.</p> <p>Практикум:</p> <p>№ 23. практична робота «Характеристика політико-географічного положення України»;</p> <p>№ 24. практична робота «Нанесення на контурну карту етнографічних районів України та їх характеристика»;</p> <p>№ 25. практична робота «Нанесення на контурну карту країн з найбільшою українською діаспорою»;</p> <p>№ 26. практична робота «Оцінка показників якості життя населення України»;</p> <p>№ 27. практична робота «Складання характеристики освітнього комплексу України»;</p> <p>№ 28. практична робота «Складання порівняльної характеристики двох соціально-економічних районів (за вибором учня)»;</p> <p>№ 29. круглий стіл «Форми міжнародного співробітництва України».</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> риси зовнішньоекономічних зв'язків; <i>характеризує</i> різні види зв'язків; <i>визначає</i> проблеми і перспективи розвитку різних видів зв'язків.</p>
<p>РОЗДІЛ IV. Географія своєї області – 23 год.</p>		

3	<p>Тема 1. Економіко-географічне положення. Історико-географічні аспекти заселення і розвитку території області</p> <p>Економіко-географічне положення регіону. Історія формування регіону. Масове заселення краю. Розвиток виробничих сил, науки та культури. Розвиток регіону у ХХ столітті. Сучасний стан розвитку. Видатні дослідники краю. Місце області в сучасному господарському комплексі України.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>показує і аналізує економіко-географічне положення регіону; знає історію утворення регіону; називає видатних дослідників краю.</i></p>
6	<p>Тема 2. Природні умови і природні ресурси області</p> <p>Тектонічна і геологічна будова, корисні копалини. Рельєф. Клімат і агрокліматичне районування. Поверхневі і підземні води. Ґрунти. Рослинний і тваринний світ. Природні явища. Фенологічні дослідження. Ландшафти і фізико-географічне районування. Природно-заповідний фонд. Червона книга регіону. Туристсько-рекреаційні ресурси.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>характеризує тектонічну та геологічну будову краю; називає корисні копалини своєї місцевості; характеризує клімат краю; аналізує родючість ґрунтів; називає основні види рослинного та тваринного світу свого краю; порівнює основні ландшафти своєї місцевості; оцінює туристсько-рекреаційні ресурси краю.</i></p>
6	<p>Тема 3. Економіко-географічна характеристика області</p> <p>Адміністративно-територіальний устрій. Природно-ресурсний потенціал. Рекреаційний потенціал. Населення. Сучасні демографічні тенденції. Статеві-вікова структура та національний склад. Міграції. Трудові ресурси. Структура господарства. Галузева структура промисловості. Територіальна організація промисловості. Сільське господарство, його структура і спеціалізація. Головні галузі сільського господарства: рослинництво і тваринництво. Проблеми і перспективи розвитку сільського господарства. Транспортний комплекс і його територіальна організація. Соціальна інфраструктура: стан, проблеми і перспективи. Місце області в господарському комплексі України. Зовнішньоекономічні зв'язки регіону.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає адміністративно-територіальний устрій краю; характеризує природно-ресурсний потенціал своєї місцевості; аналізує демографічні тенденції в краї; характеризує господарство краю;</i></p>

4	<p>Тема 4. Освіта, наука і культура регіону</p> <p>Культурна спадщина і народні звичаї. Релігія. Система освіти та її територіальна організація. Зміни в системі освіти та науки за роки незалежності України. Стан і перспективи розвитку науки. Культура і спорт. Обласний центр як історичний, науковий, культурний і освітній центр. Пам'ятки історії і культури області.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає</i> культурну спадщину та народні звичаї краю; <i>характеризує</i> систему освіти в регіоні; <i>складає</i> характеристику обласного центру.</p>
4	<p>Тема 6. Екологічний стан, екологічні проблеми області та шляхи їх вирішення</p> <p>Стан навколишнього природного середовища. Антропогенний вплив на природне середовище. Відходи. Природно-заповідний фонд. Регіональні екологічні проблеми. Моніторинг навколишнього природного середовища. Ядерна та радіаційна безпека. Вплив забруднення навколишнього природного середовища на стан здоров'я населення. Роль освіти в галузі навколишнього середовища на стан вирішення екологічних проблем.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>аналізує</i> стан навколишнього природного середовища; <i>характеризує</i> екологічну ситуацію своєї місцевості; <i>робить висновки</i> щодо екологічної грамотності та екологічної культури населення краю.</p>
	<p>Практикум:</p> <p>№ 30. практична робота «Характеристика економіко-географічного положення області»</p> <p>№31. міні-дослідження «Оздоблювальне каміння в архітектурі населеного пункту»;</p> <p>№ 32. робота на місцевості «Опис яру, кар'єру, терикону, долини річки (за вибором учителя)»;</p> <p>№ 33. практична робота «Мій родовід»;</p> <p>№ 34. екскурсія на промислове виробництво «Складання комплексної характеристики промислового підприємства за планом»;</p> <p>№ 35. практична робота «Складання комп'ютерної презентації однієї із пам'яток історії і культури»;</p> <p>№ 36. практична робота «Заповнення санітарного паспорта звалища побутового сміття».</p>	

РОЗДІЛ V. Глобальні проблеми людства – 16 год.		
2	<p>Тема 1. Глобальні проблеми людства. Геоглобалістика</p> <p>Поняття «глобальні проблеми», «глобалістика». Глобалізація. Форми глобалізації: економічна, політична, культурна. Позитивні і негативні наслідки глобалізації. Глобальний інформаційний простір. Класифікації глобальних проблем. Взаємозв'язок глобальних проблем людства. Послідовні рівні вивчення глобальних проблем: глобальний, регіональний і локальний.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розрізняє</i> поняття «глобальні проблеми», «глобалістика», «глобалізація»;</p> <p><i>аналізує</i> наслідки глобалізації;</p> <p><i>називає</i> рівні вивчення глобальних проблем.</p>
2	<p>Тема 2. Глобальні проблеми політичного і соціально-економічного характеру</p> <p>Проблема війни і миру. Проблема біженців. Розширення НАТО у східному напрямку. Суть, причини, географічні аспекти, шляхи вирішення.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>характеризує</i> проблеми;</p> <p><i>визначає</i> шляхи вирішення глобальних проблем.</p>
4	<p>Тема 3. Глобальні проблеми природо-економічного характеру</p> <p>Екологічна проблема. Територіальний аналіз екологічних проблем світу. Енергетична проблема. Сировинна проблема. Продовольча проблема і її географічні аспекти. Проблема Світового океану. Конвенція ООН з морського права. Суть проблем, причини виникнення та шляхи вирішення.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> суть глобальних проблем;</p> <p><i>називає</i> причини виникнення глобальних проблем та шляхи їх вирішення.</p>
2	<p>Тема 4. Глобальні проблеми соціального характеру</p> <p>Демографічна проблема. Демографічні прогнози. Проблема міжнаціональних відносин. Проблеми відсталості країн, дефіциту демократії, охорони здоров'я населення і довголіття, їх географічний аспект. Гендерне насильство. Насильство над дітьми. Хвороби цивілізації.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює</i> причинно-наслідкові зв'язки виникнення демографічних проблем;</p> <p><i>складає</i> демографічні прогнози;</p> <p><i>називає</i> хвороби цивілізації.</p>

1	<p>Тема 5. Глобальні проблеми змішаного характеру</p> <p>Проблеми регіональних конфліктів, тероризму, технологічних аварій, стихійних лих, злочинності та інші.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>аналізує</i> причини локальних і регіональних конфліктів;</p> <p><i>показує</i> на карті регіони конфлікту;</p> <p><i>визначає</i> наслідки конфліктних ситуацій;</p> <p><i>пов'язує</i> причини відсталості країн з іншими глобальними проблемами.</p>
1	<p>Тема 6. Глобальні проблеми наукового характеру</p> <p>Глобальні проблеми освоєння космосу, дослідження внутрішньої будови Землі, довгострокове прогнозування клімату та інші.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> суть проблем наукового характеру;</p> <p><i>називає</i> причини виникнення та поширення їх у різних регіонах.</p>
2	<p>Тема 7. «Малі проблеми»</p> <p>Проблеми бюрократії, геоцентризму, наркоманії, націоналізму.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> причини «малих проблем»;</p> <p><i>пропонує</i> шляхи вирішення «малих проблем».</p>

2	<p>Тема 8. Глобальна освіта</p> <p>Поняття «глобальна освіта», її мета та масштаби. Реформи освіти. Характерні риси сучасної глобальної освіти.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> реформи освіти, риси сучасної глобальної освіти;</p> <p><i>порівнює</i> якість освіти країн різних типів розвитку;</p> <p><i>бере участь</i> у дискусіях.</p>
	<p>Практикум:</p> <p>№ 37. практична робота «Розробка проекту рішення однієї з глобальних проблем людства»;</p> <p>№ 38. круглий стіл «Реформи української освіти».</p>	
29 8	<p>РОЗДІЛ VII. Стратегія сталого розвитку</p> <p>Тема 1. Екологічна криза</p> <p>Поняття «глобальна екосистема». Етапи впливу людини на природу: неолітичний, індустріальний, науково-технічний. Техногенний вплив на географічну оболонку Землі та його наслідки.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> наслідки впливу господарської діяльності на природу;</p> <p><i>знає</i> головні показники погіршення стану довкілля;</p> <p><i>підбирає</i> самостійно інформацію відповідно до теми;</p>

<p>Основні види забруднення: фізичне, хімічне, біологічне, радіаційне. Біологічне забруднення наземних екосистем, причини виникнення і наслідки. Біологічне забруднення прісноводних і морських екосистем: причини виникнення, наслідки. Екологічні проблеми і політика. Явище «національного егоїзму». Небезпека наслідків впливу людини на біосферу – одна з головних причин розробки концепції сталого розвитку.</p> <p>Середовище існування людини та його якість. Класифікація природного середовища за ступенем його комфортності для населення.</p> <p>Практикум:</p> <p>№ 39. «круглий» стіл «Державний земельний кадастр в Україні»;</p> <p>№ 40. дискусія «Причини виникнення озонових дірок. Парниковий ефект»;</p> <p>№ 41. практична робота «Нанесення на картосхему свого населеного пункту санкціонованих і несанкціонованих сміттєзвалищ, аналіз і розробка пропозицій»;</p> <p>№ 42. «круглий» стіл «Проблеми адаптації людини в умовах постійної зміни навколишнього середовища».</p> <p>№ 43. практична робота «Оцінювання комфортності природного середовища для життя людей».</p>	<p><i>оцінює</i> середовище існування людини; <i>аналізує</i> причини екологічного стану території; <i>обґрунтовує</i> вплив діяльності людини на середовище життя та наслідки цієї діяльності; <i>бере участь</i> у екологічних акціях.</p>
--	---

7	<p>Тема 2. Соціальна криза</p> <p>Сутність соціальної кризи та її складові: зростання чисельності голодних і бідних, безробітних, розшарування суспільства на бідних і багатих.</p> <p>Поглиблення демографічної кризи: зростання соціальної напруги, проблеми забезпечення населення питною водою, харчами та інфраструктурою. Здоров'я людини – фізичне і психічне. Зростання захворюваності на туберкульоз, серцево-судинні захворювання, злоякісні новоутворення, алергічні прояви. Проблема ВІЛ/СНІДу; пташиного грипу; Ебола. Духовна криза: зростання суїциду, стресів, нервових потрясінь, наркоманії, алкоголізму. Загроза існування людини – одна з головних причин розробки концепції сталого розвитку.</p> <p>Практикум:</p> <p>№ 44. моніторинг фізичного розвитку учнів школи та аналіз захворюваності;</p> <p>№ 45. дискусія «Здоров'я людини – багатство в усі часи»;</p> <p>№ 46. міні-дослідження «Тютюнокуріння серед школярів (анкетування)»;</p> <p>№ 47. підготовка доповіді «Туберкульоз – соціальна хвороба»;</p> <p>№ 48. творча робота «Складання списку змін у власному способі життя»;</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає</i> сутність соціальної кризи;</p> <p><i>аналізує</i> наслідки демографічної кризи;</p> <p><i>порівнює</i> статистичні матеріали;</p> <p><i>характеризує</i> причини зростання захворюваності у світі та шляхи подолання соціальної кризи;</p> <p><i>обґрунтовує</i> значення концепції сталого розвитку для існування людства;</p> <p><i>проводить</i> моніторингові міні-дослідження.</p>
---	---	---

7	<p>Тема 3. Економічна криза</p> <p>Сутність поняття «економічна криза»: спад виробництва, зростання обсягу ВВП тощо. Торгово-економічні війни в різних країнах світу.</p> <p>Зростання обсягів виробництва та вичерпні ресурси. Низька ефективність використання природних ресурсів у країнах світу, особливо у країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою. Нераціональні підходи до організації природокористування. Енергоємність, водомісткість як важливі показники розвитку економіки.</p> <p>Проблема екстенсивного розвитку економіки у країнах світу. Країни аграрно-сировинні, проблеми розвитку економіки. Бідність і нееквівалентність розподілу. Занепад економіки у більшості країн світу – одна з головних причин переходу до концепції сталого розвитку.</p> <p>Практикум:</p> <p>№ 49. практична робота «Характеристика проблем екстенсивного розвитку економіки у країнах світу»;</p> <p>№ 50. творча робота «Складання пам’ятки «Правила поведінки під час техногенної аварії»;</p> <p>№ 51. творча робота «Розробка проекту безвідходного (сільськогосподарського, промислового) виробництва» (за вибором учня);</p> <p>№ 52. проект «Енергетичний паспорт моєї квартири (будинку)».</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає</i> сутність економічної кризи;</p> <p><i>називає</i> показники, що характеризують виробництво;</p> <p><i>аналізує</i> проблеми екстенсивного розвитку господарства;</p> <p><i>визначає</i> рівень розвитку країн;</p> <p><i>порівнює</i> країни світу за економічними показниками;</p> <p><i>наводить</i> приклади нераціонального природокористування.</p>
---	--	--

7	<p>Тема 4. Сталий розвиток – найефективніший шлях виходу з кризи</p> <p>Наукові передумови взаємодії людини і природи. Роботи Б.Комонера, В.І.Вернадського про біосферу та її еволюцію. Стокгольмська конференція з проблем навколишнього середовища, конференція голів держав і влади з питань навколишнього середовища і сталого розвитку в Ріо-де-Жанейро і Йоханесбурзі. Рамкова конвенція про зміни клімату.</p> <p>Показники сталого розвитку: природокористування, природоохоронні території, стан довкілля, економічний розвиток, раціональне господарювання, соціальна справедливість, здоров'я, тривалість життя людини. Історія формування критеріїв. Сутність економічного, екологічного та соціального сталого розвитку. Два підходи до розв'язання проблеми сталого розвитку. Перший шлях – шлях екологічно чистої енергетики, безвідходних технологій, технологій замкнутого циклу. Труднощі впровадження цього напрямку в різних типах країн. Другий шлях – стратегія обмеженого споживання. Труднощі і проблеми впровадження.</p> <p>Досвід розробки стратегії сталого розвитку</p> <p>Національні моделі, концепції, програми сталого розвитку, риси, особливості. Досвід реалізації планів сталого розвитку в різних країнах.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>дає визначення</i> поняття "сталий розвиток";</p> <p><i>розуміє</i> механізм забезпечення сталого розвитку;</p> <p><i>формулює</i> загальні причини виникнення проблем сучасності;</p> <p><i>називає</i> індикатори сталого розвитку;</p> <p><i>характеризує</i> підходи до розв'язання проблем сталого розвитку;</p> <p><i>виділяє</i> підходи до розв'язання проблеми сталого розвитку;</p> <p><i>аналізує</i> територіальні відмінності у розв'язанні проблеми;</p> <p><i>порівнює</i> різні моделі сталого розвитку країн світу;</p> <p><i>розуміє</i> поняття оптимізації, гармонізації, гуманізації взаємовідносин суспільства і природи;</p>
---	---	--

<p>Територіальний підхід у розв'язанні проблеми сталого розвитку на рівні окремих країн: Нідерланди, Китай, США. Глобальний рівень впровадження стратегії сталого розвитку.</p> <p>Проблеми і перспективи сталого розвитку</p> <p>Сучасний погляд на проблему сталого розвитку і нові варіанти майбутнього розвитку: інтеграційний, ультратоталітарний, трансформаційний. Міжнародні органи й організації в галузі сталого розвитку. Завдання наукового забезпечення збалансованого розвитку. Розробка міжнародних документів, обов'язкового дотримання правил, визначених у цих документах. Оцінювання реальності критичних проблем і можливості короткотермінових етапів забезпечення сталого розвитку. Можливі джерела фінансового забезпечення сталого розвитку. Роль географії в забезпеченні сталого розвитку.</p> <p>Концепція переходу України на модель збалансованого розвитку</p> <p>Сучасний розвиток України. Основні показники розвитку, динаміка. Україна в світі. Країни Європи і Україна. Основні проблеми розвитку і причини їх виникнення. Стратегія збалансованого розвитку України. Їх розробка, зміст, позитивні і негативні риси. Механізм забезпечення збалансованого розвитку. Оцінка вартості переходу на збалансований розвиток.</p>	<p><i>характеризує</i> сучасні погляди на проблему; <i>готує</i> тези виступу; <i>розробляє</i> проекти; <i>обґрунтовує</i> власне ставлення до збалансованого розвитку; <i>вміє</i> аналізувати концептуальні підходи до визначення екологічних стратегій людства, принципи та напрямки сталого розвитку; <i>використовує</i> конкретні приклади; <i>називає</i> можливі джерела фінансового забезпечення сталого розвитку; <i>оцінює</i> роль географії в забезпеченні сталого розвитку; <i>характеризує</i> основні проблеми сталого розвитку в Україні.</p>
---	---

	<p><i>Практикум:</i></p> <p>№ 53. дискусія «Реальні тенденції розвитку територій – протиріччя концепції сталого розвитку. Чи правильна думка?»;</p> <p>№ 54. «круглий» стіл «Кіотський протокол: «за» і «проти».</p>	
10 2	<p>РОЗДІЛ VIII. Глобальні прогнози, проекти, гіпотези</p> <p>Тема 1. Глобальні прогнози</p> <p>Поняття «глобальний прогноз», «глобальне моделювання». Моделі світового розвитку: соціально-економічні, демографічні, екологічні. Наукові організації, що займаються моделюванням: Стенфордський дослідницький інститут, суспільство з виявлення майбутнього світу – США. Інститут проблем майбутнього, Римський клуб – Європа. Інші установи.</p> <p>Зародження та розвиток досліджень глобалістики, мета, пошук шляхів розв’язання глобальних проблем. Внесок Дж. Форрестера, Д. Медоуза у розробку першої кібернетичної моделі розвитку людства.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> проблеми світового розвитку;</p> <p><i>знає</i> основні установи, що займаються вивченням проблеми прогнозів;</p> <p><i>визначає</i> головні особливості сценарію розвитку людства;</p> <p><i>характеризує</i> концепцію розвитку країн за різними джерелами;</p> <p><i>пояснює</i> основні критерії розвитку людства;</p>
	<p>Третя доповідь Римського клубу та її сутність: поступовий розвиток країн, що розвиваються, і підняття їх рівня розвитку до рівня високорозвинених країн.</p> <p>Глобальні геополітичні прогнози: «ядерна зима», взаємовідносини «Багата Північ» і «Бідний Південь», діалог цивілізацій тощо. Роботи вітчизняних науковців у галузі геополітики і геостратегії.</p>	<p><i>наводить</i> приклади робіт вітчизняних науковців у галузі геополітики і геостратегії.</p>
4	<p>Тема 2. Глобальні проекти</p> <p>Поняття «глобальний проект». Класифікація глобальних проектів: глобальні проекти у Світовому океані, інженерні проекти на річках, проекти створення транспортних коридорів тощо.</p> <p>Глобальні проекти в світовому океані. Основні напрямки робіт: створення гігантських гребель у морських протоках, використання морських течій. Проект Г.Загреля «Будівництво греблі через Гібралтарську протоку». Проекти створення штучних островів для розміщення заводів, електростанцій, міст.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає</i> класифікацію глобальних проектів;</p> <p><i>характеризує</i> головні проекти;</p> <p><i>аналізує</i> наслідки впливу проектів на навколишнє середовище;</p> <p><i>визначає</i> позитивні і негативні риси створення міжнародних коридорів;</p>

	<p>Проекти використання енергетичного потенціалу океанічних течій: Гольфстріму, Куросіо. Інженерні проекти перетворення річкових систем. Проекти створення міжнародних транспортних коридорів: головні транспортні коридори Євразії. Проект «Трасек» – Європа – Кавказ – Азія. Проект транснаціональної залізничної магістралі – Росія – США – Канада.</p> <p>Практикум:</p> <p>№55. екологічна експертиза проекту комплексної реконструкції гідрографічної сітки Африки.</p>	<p><i>оцінює</i> роль проектів для господарської діяльності людини;</p> <p><i>наводить</i> приклади найбільших світових проектів;</p> <p><i>показує</i> на карті регіони реалізації найбільших проектів світу.</p>
4	<p>Тема 3. Глобальні гіпотези</p> <p>Поняття "глобальна гіпотеза". Гіпотеза глобальної зміни клімату Землі. Показники зміни клімату. Причини потепління: парниковий ефект, кліматичні оптимуми і мінімуми. Прогнозування майбутніх кліматичних змін; позитивні і негативні наслідки для розвитку господарства, стану здоров'я людини, для територій окремих країн, які мають невеликі висоти над рівнем моря: Нідерланди, Бангладеш тощо.</p> <p>Гіпотеза стабілізації чисельності населення Землі. Історія виникнення і розвитку гіпотези, тривалість стабілізації, черговість переходу до стабілізації окремих великих регіонів Землі. Прогнози стабілізації населення окремих країн: Індія, Китай, Нігерія, Пакистан, Індонезія, Бангладеш тощо.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає</i> основні глобальні гіпотези;</p> <p><i>характеризує</i> сутність гіпотез;</p> <p><i>аналізує</i> статистичні матеріали;</p> <p><i>обґрунтовує</i> причини потепління клімату;</p> <p><i>виділяє</i> відмінності стабілізації населення в різних країнах;</p> <p><i>підбирає</i> матеріал до дискусії;</p> <p><i>порівнює</i> поняття "гіперурбанізація", "мегалополізація", "ейкуменополіс".</p>

	<p>Гіпотеза Ейкуменополіса. Поняття: гіперурбанізація, мегалополізація, ейкуменополіс. Глобальний каркас урбанізації. Зміна частки великих регіонів у населенні Землі. Програма К. Доксіадіса «Місто майбутнього».</p> <p>Практикум:</p> <p>№ 56. дискусія «Глобальне потепління. Міф чи реальність?»;</p> <p>№ 57. дискусія «Бесето – перший ейкуменополіс: місто для людини чи людина для міста?».</p>	
2	Узагальнення: конференція «Наше спільне майбутнє».	
11	Резерв часу	